నాన్నగారి జ్ఞాపకాలు

– డా.గాయత్రీదేవి

1974 నుంచి దాదాపు ఒక దశాబ్దం పాటు ఆశేష ఆంధ్ర శ్రోతలనీ ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రానికి కట్టిపడేసిన కార్యక్రమం – ధర్మ సందేహాలు(వ్యాసపీఠం). ఆ కార్యక్రమం అంత ఆసక్తికరం కావడానికి ముఖ్యకారణం శ్రీ ఉషశ్రీ – ఉషశ్రీగారి గంభీరగళం, అనితరసాధ్యమైన కథనశైలి. ఆ రోజుల్లో ఆదివారం మధ్యాహ్నం ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రం నుండి ఈ కార్యక్రమం ప్రసారమయ్యే సమయంలో ఏ పూటకాపూట సంపాదించుకుంటే కానీ రోజుగడవని రిక్షా వాళ్ళు కూడా బేరం దొరికినా రిక్షా కట్టేవారు కాదు, కార్యక్రమం పూర్తయేవరకూ. ఏ కిళ్ళీ కొట్టు దగ్గరో చేరి, భక్తిశ్రద్ధలతో 'ధర్మసందేహాలు' కార్యక్రమం విన్నాకనే బేరం చూసుకునేవారు. అంతగా పామరులనీ పండితులనీ సమంగా ఆకర్షించింది ఆ కార్యక్రమం. ఆ ఆకర్షణ ఎంతంటే – నాలుగు దశాబ్దాల తర్వాత ఈ రోజుకి కూడా రామాయణ, భారతాల ప్రవచనాలంటే ఉషశ్రీ గారినే గుర్తుచేసుకుంటున్నారు.

ఉషశ్రీ గళానికి ఉన్న శక్తి కలానికి కూడా ఉంది. ఉషశ్రీ రాసిన రామాయణ, భాగవత, భారత కథలని చదువుతోంటే విన్నట్లే ఉంటుంది. ఆయన కలం నుండి జాలువారిన రచనలు ఒక్కొక్కటీ ఎన్నో లక్షల ప్రతులుగా ప్రజల దగ్గరకి చేరి వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో గుండెల్లో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయాయి.

ఉషశ్రీగారి సాహిత్యాన్ని ఈ తరానికి అందించడంలో విశేషమైన కృషి చేస్తున్నారు, వారి కుమార్తె డా.గాయత్రీ దేవిగారు.

'నాన్నగారి జ్ఞాపకాలు' శీర్షికలో డా.గాయత్రీదేవిగారు ఉషశ్రీగారి జీవితాన్ని ఈ తరం పాఠకులకు 'కౌముది' ద్వారా అందిస్తున్నారు.

(క్రిందటి సంచిక నుంచి తరువాయి)

స్వస్తి

పుట్టింది పండితులకు పుట్టిల్లైన కాకరపర్రు అగ్రహారంలో – ౧౯౨౮ మార్చ్ ౧౬ న. కాలచక్రం ప్రభవను ప్రభవించిన పదకొండు మాసాల ఇరువది యేడు రోజులకు ఈ భూగోళం మీద నేను కన్ను తెరిచాను – అని రాసుకున్నారు నాన్న.

పుట్టినప్పుడు తెరిచిన కన్నును అలా తెరిచే ఉంచుకున్నారు. కన్నునే కాదు, చెవిని కూడా తెరిచే ఉంచారు. ఎంతో ఎంతెంతో కంటూ, వింటూ నేర్చుకుంటూనే ఉన్నారు.

మామ్మ చదివిన భాగవత పద్యాలతో మొదలైంది నాన్న

నేర్చుకోవడం. ఆవిడ దగ్గరే శతకాల పద్యాలు కూడా నేర్చారు.

పద్ధెనిమిది పురాణాలానీ, పద్ధెన్మిది ఉపపురాణాలనీ అవుపోసన పట్టిన మా తాత మా నాన్నకి అక్షరాభ్యాసం చేసిన గురువు. ఆయన దగ్గరే నువ్వు భారత రామాయణ భాగవతాలని అభ్యసించారు.

అమరం వల్లె వేసారు. సంస్కృతంలో, తెలుగులో పద్యం గద్యం చదివారు.

రామచంద్రపురం హైస్కూల్లో ప్రఖ్యాత వైయాకరణి వెంపరాల సూర్యనారాయణ గారి దగ్గర చిన్నయ్యసూరిని అధ్యయనం చేసారు. బాలవ్యాకరణం, నీతిచంద్రికా వంట పట్టించుకున్నారు.

ఇంటర్ పరీక్ష మీద ఎన్ని సార్లో దండయాత్ర చేసావు. అదే సమయంలో సాహిత్యం మీద విజయయాత్రకి మార్గం వేసుకున్నారు.

ఒక పక్క కాకినాడ కాలేజీ ఇంటర్ చదువు పడుతూ లేస్తూ ఉంటే – మరో పక్క సాహిత్యాధ్యయనాన్ని పరిగెత్తించారు.

ఆలమూరు లైబ్రరీలో ఉన్న ప్రాచీన గ్రంధాల దగ్గర మొదలెట్టి – విశ్వనాథనీ, కృష్ణశాస్త్రినీ, శ్రీశ్రీనీ చదువుతూనే ఉన్నారు. వాళ్ళ ముగ్గురినీ సమానంగా అభిమానించి చేతులు కాల్చుకున్న పిచ్చివాడని నాన్న గురించి ఏలూరుపాటి అనంతరామయ్య గారు గుర్తు చేసుకునేలా వాళ్ల కవిత్వాన్ని ప్రేమించారు.

పుస్తకాలు చదవడమే కాదు – కవుల గురించీ, వాళ్ళ కవిత్వం గురించీ – అన్నాలూ, నిద్రలూ మాని – ఇంటి అరుగుల మీద – చింకి చాపల మీద కూచుని – నాన్నా, తరుణసాహితీసమితీ బృందం చర్చించుకుంటూనే ఉండేవాళ్ళమని రాసారు సత్యం మావయ్య.

పరీక్షలకోసం చదివిన చదువు కాదు మా నాన్నది. సాహిత్యమే జీవితంగా బతికి నేర్చిన విద్య. అది పరీక్షలైన కొన్ని నెలలకి మర్చిపోయేది కాదు. జీవితాంతం అంటిపెట్టుకుని ఉన్నది.

ఎందరెందరో ఉద్దండుల రచనల్ని చదివి మళ్ళీ మళ్ళీ పునశ్చరణ చేసుకుని ఆకళింపు చేసుకున్నారు.

సాహితీ వనాల్లో విహరించి విహరించి జాగ్రత్తగా ఏరుకున్న పువ్వులు ఎన్ని ఉన్నాయో నాన్న దగ్గర. నన్నయ్య గారి సురపొన్నలూ, పింగళి సూరన గారి శిరీషాలూ, ముక్కు తిమ్మన గారి పారిజాతాలూ, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారి విరజాజులూ, శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారి సురభిళాలూ, మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి గారి మల్లియలూ – ఎన్నో ఎన్నెన్నో. వాడిపోని, వాసన పోని పూలు.

పరీక్షలు పోయినా, సొమ్ము తగలడినా, పెద్దవాళ్ళు కేకలేసినా, ఇంట్లో వాళ్ళు బాధపడినా, ఒక్కోసారి తనకే ఏంటిలా అయిపోతున్నానని అనిపించినా –

మానకుండా విడవకుండా సాహిత్యాది రంగాలలో శిఖరాలవంటి వాళ్ల వెంటబడి, సేవించి, ఆరాధించి, పోట్లాడి, పదిజన్మలకు సరిపోయేంత జ్ఞానాన్ని సంపాదించుకున్నారు. దాన్ని జాగ్రత్తగా పోషించుకుంటూ బలపరచుకుంటూ పెంచుకుంటూ పెరిగారు.

ఆ రోజుల్లోనే మహాత్మా గాంధీగారి అంతిమయాత్రకి ప్రత్యక్షప్రసారం చేసిన డిమెల్లో మాటకి ముగ్ధులైపోయారు. ఎలా మాట్లాడితే బావుంటుందా అని ఆలోచించుకోడం మొదలెట్టారు. అలా మాట్లాడ్డం అలవాటు చేసుకున్నారు.

ఇంటర్ పూర్తయ్యాక – భీమవరంలో నాన్న కోసం ప్రారంభించిన తెలుగు సాహిత్యం బీయేలో చేరాక – దిగుమర్తి సీతారామస్వామి గారి దగ్గర, నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులగారి దగ్గర ఎన్నో విషయ విన్యాసాలు గ్రహించారు.

భద్రాచలంలో సీతారామకళ్యాణానికి ప్రత్యక్షప్రసారం చేసే జమ్ములమడక మాధవరామశర్మ గారి దగ్గర మెళకువలు నేర్చుకున్నారు.

ఇన్ని నేర్చిన తర్వాత కూడా – జానకితో జనాంతికం అని దువ్వూరి వెంకటరమణ శాస్త్రి గారు వినిపిస్తోంటే విని – ఆయనకి సాష్టాంగ ప్రణామం చేసారు.

ఎక్కడ విద్య ఉందో – అక్కడ వినయం ప్రదర్శించి – ఆ విద్యను నేరుస్తూనే ఉన్నారు. అంత నేర్చారు కాబట్టే – ఇంత చెయ్యగలిగారు మా నాన్న.

కాలేజీ రోజుల్లోనే పద్యాలు రాయడం మొదలెట్టారు. గంభీర సమాసాలతో అనర్గళంగా ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం ప్రారంభించారు.

స్నేహితులతో కలిసి తరుణసాహితీసమితిని స్థాపించారు. ఎందరో పండితులనీ, కవులనీ – తరుణసాహితి కార్యక్రమాలకి ఆలమూరు తీసికెళ్ళారు. అలాగే భీమవరం కాలేజీకి పిలిచారు.

కవుల సమావేశాలు ఏర్పాటు చేసారు. తనకి నచ్చిన కవుల్ని నెత్తిన పెట్టుకు మోసారు. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారి మీద ప్రత్యేక సంచికే వేసారు.

తాతగారు తలపెట్టిన వ్యాసభారతం తెలుగు వచన రచనకి నువ్వు సంపాదకత్వం వహించారు.

ఏ ఊళ్ళో ఉంటే ఆ ఊళ్ళో కవులతో, రచయితలతో కలిసిపోయారు. ఒక్కో సారి వివాదంతో మొదలెట్టి – వినోదంగా ముగిసాయి నాన్న సావాసాలు.

కథలు రాసారు. నవలలు రాసారు. వీరభద్రాచారిగారితో కలిసి నృత్యనాటికలు రాసారు. నాన్న రచన పడని పత్రిక లేనట్లు రాస్తూనే ఉన్నారు. పత్రికల్లో అచ్చైన కొన్ని కథలు – జ్వలితజ్వాల, అమృతకలశం, మల్లెపందిరి కథాసంపుటాలలో వచ్చాయి. ఇంకా ఎన్ని ఉన్నాయో.

రచయిత గా ఎదిగారు. పత్రికల్లో పనిచేసారు. ఆలిండియారేడియోలో ఉద్యోగం సంపాదించుకున్నారు. హైదరాబాదు నుండి విజయవాడకి మారారు.

అక్కడ నుండి భారత, రామాయణ భాగవతాల సారాన్ని జనానికి అందిస్తూనే వచ్చారు.

వ్యాసవాల్మీకులు అందించిన ఉద్గ్రంధాలు . ఎన్ని వేల సంవత్సరాలు గడిచినా భారతజాతంతా చదువుకుని, విని తరించే పుస్తకాలవి.

అవి జరిగాయా లేవా అన్న బెంగ లేదు నాన్నకి. రాముడూ, కృష్ణుడూ దేవుళ్ళా కాదా అన్న బాధ అసలే లేదు.

ఆదికవీ, వేదవ్యాసుడూ – యావత్ప్రపంచానికీ – స్థలకాలాలకి అతీతంగా ఏం చెప్పదలచుకున్నారన్నదొక్కటే నాన్నకి కావల్సింది.

భారతం కానీ భాగవతం కానీ రామాయణం కానీ – తెలుగు వాళ్లకి కొత్త కాదు. కవిత్రయం, పోతన్న, మొల్ల, విశ్వనాథ – పద్యంలో మహాద్భుతంగా రాసారు. తరతరాలు నిలిచిపోయే పుస్తకాలని ఇచ్చారు.

సంస్కృత గ్రంధాలలోనూ, తెలుగు పుస్తకాలలోనూ ఉన్నది అందరికీ అందాలన్నదే నాన్న జీవితాశాయం. దానికి కంకణం కట్టుకున్నారు. బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు గారు మార్గం చూపించారు. ఆలిండియోరేడియో ముందుకు నడిపే రథమైంది. నడిపించిన సారథి మా నాన్న.

ఎప్పుడైతే నాన్న ప్రజలకి దగ్గరగా తీసికెళ్ళడం కోసం అనుకున్నారో – అప్పుడు నాన్న భాషలో మార్పు వచ్చింది. భాషమీద మోహం తగ్గింది.

సమాసాలతో గ్రాంథికంగా సాగే భాష సరళమైన వ్యావహారికంగా మారింది.

పెద్దపెద్ద వాక్యాల స్థానంలో చిన్ని చిన్న వాక్యాలు చోటుచేసుకున్నాయి.

క్రియతో మొదలయ్యే – చూసాడు కృష్ణుడు – లాంటి వాక్యాలు ఎక్కువయ్యాయి.

నాన్న రామాయణ భారత భాగవతాలు ఎందుకు చెప్పారు? అవి తెలియని వాళ్లు ఎవరు? ఐతే అసలు వాటి అసలు రహస్యం తెలిసిన వాళ్ళు ఎంత మంది? వాటిని ఏ దృష్టితో చూడాలి ఎలా చదవాలి ఎలా అర్థం చేసుకోవాలి అని తెలియచెప్పేవాళ్ళు కావాలి. ఆ పని మా నాన్న చేశారు.

నాన్న శ్లోకాలు అప్పగించలేదు. అంతరార్థాలు అంటూ కష్టపడి ఏదో పైకి లాగి ముడిపెట్టి వివరించలేదు.

ఐతే నాన్న ఉపన్యాసాలు విన్నవారికీ, నీ పుస్తకాలు చదివిన వారికీ – మన పురాణాల్లో, ఇతిహాసాల్లో ఇంత ఉందా అని అనిపించేలా చేసారు. అవి చదవాలన్న కుతూహలం కలిగేలా చేసారు.

నాన్న చెప్పే విధానం జనం గుండెల్లోకి సూటిగా వెళ్ళేటట్లు చేసుకున్నారు. నాన్న మాట్లాడితే పుస్తకం చదివినట్లు ఉందనుకునేవారు. నాన్న రాసిన పుస్తకం చదువుతోంటే నాన్న మాట వింటున్నట్లు ఉందని అనేవారు.

రామాయణాది పుస్తకాలు రాస్తూ, ఉపన్యసిస్తున్న నాన్నని కొంత మంది పాతభావాలతో ఛాందసంగా ఉంటారని అనుకుని ఉంటారు. సంస్కృతినీ, సాంప్రదాయాన్ని గౌరవించడం ఛాందసం కాదు.

నాన్నని దగ్గరగా తెలిసున్న వాళ్లకి నాన్నలో ఉన్న విప్లవవాది కనిపిస్తాడు. పద్మ పెళ్ళి ఏ ఆర్భాటాలు లేకుండా చెయ్యడం, తాత పోయినప్పుడు మామ్మకి జుట్టు తీయించకుండా ఉంచడం, పూజలూ పునస్కారాలూ నోములూ వంటి వాటిలో ఇరుక్కోకపోవడం – ఇవన్నీ అందరికీ తెలియవు. నాన్న అభ్యుదయ రచయిత ఆవంత్స సోమసుందర్ గారితోనూ, విశాలాంధ్ర సంపాదకులు రాఘవాచారి గారితోనూ స్నేహంగా ఉండేవారు.

కొండముది రామచంద్రమూర్తి గారు అన్నట్లు – ఉషశ్రీ అంటే సంప్రదాయం ప్లస్ విప్లవం.

అటు హేతువాదులూ, ఇటు మతోన్మాదులూ – మనం మన రామాయణ భారత భాగవతాల గురించి మాట్లాడుకుందుకే మనం సిగ్గూ భయమూ పడేలా చేస్తున్న రోజుల్లో – వాటి గురించి అందరూ అర్థం చేసుకునేలా గర్వ పడేలా చేసారు నాన్న. ఎంత గొప్ప పని అది?

హనుమంతుడినీ, శ్రీకృష్ణుడినీ, శంకరాచార్యుడినీ, వివేకానందుడినీ – తెలుగు వాళ్ళకి దగ్గరగా తీసుకొచ్చారు.

భగవద్గీతనీ, సుందరకాండనీ – అందరికీ అర్థం అయ్యేలా అందించారు.

౧౯౯౦ సెప్టెంబర్ ఏడో తారీకున నాన్న శరీరం ప్రకృతిలో కలిసిపోయి ఇప్పటికి పాతికేళ్ళు దాటిపోయినా – తెలుగుజాతి నాన్నని మర్చిపోవడంలేదు. ఎక్కడెక్కడి తెలుగువాళ్ళో నాన్న పుస్తకాలు చదువుకుంటున్నారు. నాన్న ఉపన్యాసాలు ఇంటర్నెట్లో వింటున్నారు.

అవి ఉన్నంత కాలం ఈ లోకంలో మా నాన్న ఉన్నట్లే.

మా నాన్న మాతో ఉన్నట్లే. నా మాటలు వింటున్నట్లే.

స్వస్తి

ఈ వ్యాసాల ఆడియోలు ఇక్కడ వినవచ్చు: Link to Audios

మా వెబ్ సైట్స్ - ushasri.com, drgayatridevi.com